

ANTOLOGI

Demokrati og engagement

Paradokser i de
nordiske demokratier

Redigeret af

KRISTÍN ÁSTGEIRSDÓTTIR

FREDRIK ENGELSTAD

& DITTE MAJA SIMONSEN

NORD 2005: 2

Demokrati og engagement Paradokser i de nordiske demokratier

NORD 2005:2

© Nordisk Ministerråd, København 2005

ISBN 92-893-1095-2

Tryk: Aka-Print A/S, Århus 2005

Omslag og design: Allan Dastrup

Grafisk projektleddelse: Kjell Olsson

Oplag: 1600

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene

i den nordiske miljøsvanemærkeordning.

Sælges gennem Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds

salgsagenter, se www.norden.org/agenter

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Telefax (+45) 3396 0202

www.norden.org

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Telefax (+45) 3311 1870

Nordisk Ministerråd

blev oprettet i 1971 som samarbejdsorgan mellem de nordiske landes regeringer. Ministerrådet fremlægger forslag til Nordisk Råds sessioner, viderefører rådets rekommandationer, rapporter til Nordisk Råd om samarbejdets resultater og leder arbejdet inden for de forskellige emneområder. Samarbejdet koordineres af samarbejdsministrene, der er udpeget af det enkelte lands regering. Ministerrådet træder sammen i forskellige sammensætninger – afhængigt af hvilke spørgsmål, der skal behandles.

Nordisk Råd

blev oprettet i 1952 som et samarbejdsorgan mellem de folkevalgte forsamlinger og regeringer i Danmark, Island, Norge og Sverige. Finland indtrådte i 1955. Færøernes, Grønlands og Ålands delegationer indgår i henholdsvis Danmarks Riges og Finlands delegationer. Rådet består af 87 medlemmer. Nordisk Råd er initiativtagende og rådgivende og har kontrollerende opgaver i det nordiske samarbejde. Nordisk Råds organer er plenarforsamlingen, præsidiets og udvalgene.

Forord

Foreliggende antologi *Demokrati og engagement. Paradokser i de nordiske demokratier*, er et delprodukt af et udvalgsarbejde om demokratiets stilling i Norden, som i 2004 er pågået i regi af Nordisk Ministerråd. Demokrati er et omfangsrigt tema, og Demokratiudvalget har valgt at fokusere på demokratisk handlerum i det lokale selvstyre, borgenes politiske og sociale engagement, og på hvordan IT henholdsvis øger og begrænser borgernes demokratiske handlerum.

Udvalgsarbejdet har resulteret i to publikationer: slutrapporten *Demokrati i Norden* (2005) samt denne antologi. Hvor slutrapporten er en komparativ behandling af samfundsmæssige tendenser i Norden, er antologien en debatbog, hvor forfatterne dykker ned i demokratiske problemstillinger og paradokser, som de enkelte lande og selvstyreområder eller flere af dem står overfor.

De nordiske samfund har gennemgået store forandringer i de sidste 30 år. Hvad betyder disse forandringer for demokratiet og for de institutioner, som er bærende for demokratiet i Norden? Demokratiet er en levende størrelse, og det er vigtigt hele tiden at diskutere spørgsmål som valgdeltagelse, de politiske partiers stilling og rolle, forskellige og nye former for deltagelse, hvem deltager og hvem deltager ikke, strukturelle hindringer for deltagelse, og den teknologiske udviklings indvirkning på de demokratiske processer.

Med denne antologi vil Nordisk Ministerråds Demokratiudvalg sætte fokus på, hvor vigtig, spændende og omfattende den demokratiske diskussion er i Norden. Det er udvalgets håb, at denne bog vil bidrage til den fortsatte demokratiske debat.

Forfatterne til antologien kommer fra hele Norden og sammenstår af en journalist, samfundsforskere og embedsmænd. Ansvar for de enkelte artikler er alene de respektive forfatters. Demokratiudvalget takker alle forfatterne for deres bidrag.

KRISTÍN ÁSTGEIRSDÓTTIR

Formand, Nordisk Ministerråds Demokratiudvalg 2004

Om forfatterne

BERGUR BERG

Cand. scient. pol. fra Aarhus Universitet.
Rådgiver i Færøernes indenrigsministerium

TOR BJØRKLUND

Professor, cand. polit. og dr. philos fra
Universitetet i Oslo.
Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

AKSEL V. CARLSEN

Ph.d. i historie fra Moskva Universitet samt
Ph.d. i statskundskab fra Aarhus Universitet.
Lektor ved Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet.

EYDBJØRN LARSEN

Cand. jur. fra Københavns Universitet.
Juridisk rådgiver i Færøernes indenrigs-
ministerium.

SIGMUNDUR ÍSFELD

Cand. polit. fra Universitetet i Bergen.
Rådgiver i Lagmandens Kontor,
Udenrigsafdelingen.

CHRISTINA JOHNSON

Dr. jur. i konstitutionel ret med fokus på
minoritets- demokrati- og menneskerettigheds-
spørgsmål.
Lektor ved Raoul Wallenbergsinstitutet for
menneskerettigheder og humanitær ret, Lunds
Universitet, samt lektor ved Juridiska Fakultetet,
Uppsala Universitet.

POUL ERIK MOURITZEN

Professor, dr. scient. pol.
Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet.

KARINA PEDERSEN

Dr. scient. pol fra Københavns Universitet.
Adjunkt ved Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet.

JO SAGLIE

Dr. polit. fra Universitet i Oslo.
Forsker ved Institutt for samfunnsforskning, Oslo.

SIV SANDBERG

Politics Licentiat, specialforsker, ved
Åbo Akademi.
Medlem af Demokratiudvalget, Nordisk
Ministerråd, 2004.

AUÐUR STYRKÁRSDÓTTIR

Dr. scient. pol.
Direktør for Kvindehistorisk Arkiv, Islands
Nationalbibliotek.

HASSE SVENSSON

Journalist ved Journalistinstituttet i
Stockholm 1960-61, assistent Journalist-
högskolan i Stockholm 1969-70.
Chefredaktør 1975-1984, 1986-1994.
Medlem af Lagtinget 1999-2003.

SIGNY IRENE VABO

Dr. polit. fra Universitetet i Oslo.
Førsteamanuensis ved Høgskolen i Oslo.

Redaktion

KRISTÍN ÁSTGEIRSDÓTTIR

Specialist i kønsforskning ved Universitet i Island.
Formand for Demokratiudvalget, Nordisk
Ministerråd 2004.

FREDRIK ENGELSTAD

Instituttleder ved Institutt for samfunnsforskning
og professor i sociologi ved Universitetet i Oslo.
Medlem af Demokratiudvalget, Nordisk
Ministerråd 2004.

DITTE MAJA SIMONSEN

Cand. scient. pol. fra Københavns Universitet.
Akademisk sekretær, Demokratiudvalget,
Nordisk Ministerråd 2004.

Indhold

- 1 **Det ufuldførte demokratiet** 9
FREDRIK ENGELSTAD
- 2 **Partimedlemskab under pres** 23
KARINA PEDERSEN
- 3 **Demokrati, elite og folk i den danske strukturreform** 37
POUL ERIK MOURITZEN
- 4 **Demokratisk överskott eller demokratisk underskott** 53
Det finländska kommunala samarbetes demokratiparadoxer
SIV SANDBERG
- 5 **Paradoxerna i Ålands extrema närdemokrati** 69
HASSE SVENSSON
- 6 **Mellem demokratisk styreform og livsform** 85
Tilfældet Grønland
AKSEL V. CARLSEN
- 7 **Demokratisk asymmetri** 103
Tilfældet Færøerne
BERGUR BERG, EYDBJØRN LARSEN & SIGMUNDUR ÍSFELD
- 8 **Strukturella hinder för makt och indflytende** 117
Särlösningar vs. likabehandling
CHRISTINA JOHANSSON
- 9 **Hinder på kvinnors väg** 131
Toppositioner inom politiken, den akademiska världen
och näringslivet
AUÐUR STYRKÁRSDÓTTIR
- 10 **Nye nordboer entrer den politiske scenen** 145
TOR BJØRKLUND
- 11 **Elektronisk politisk deltagelse i norske kommuner** 163
En aktivitet for de få?
JO SAGLIE & SIGNY IRENE VABO